

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Ang. Högsta domstolens mål B 3139-22

Efter att prövningstillstånd meddelats har riksåklagaren förelagts att inkomma med svarsskrivelse över CSs överklagande.

Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens domslut i denna del och anser att CS ska dömas för ringa vapenbrott bestående i olovligt innehav av två burkar pepparspray.

Bakgrund

CS har, såvitt nu är ifråga, dömts för ett fall av ringa vapenbrott då han den 27 september 2018 av oaktsamhet innehaft två burkar tillståndspliktig pepparspray utan att ha rätt till det. Påföljden har bestämts till dagsböter.

Överklagandet till Högsta domstolen

CS yrkar att han ska frikännas.

Han gör gällande att vapenlagen inte uppfyller grundläggande krav på rättssäkerhet (frågan om legalitet och förutsebarhet) för att han ska fällas till ansvar för den påstådda gärningen (innehav av två burkar med innehåll av bl.a. capsaicin).

Han anför bl.a. följande.

Vad som ingår i ”andra till verkan och ändamål jämförliga anordningar” är för den enskilde omöjligt att utläsa ur lagtexten och står således i strid med legalitetsprincipen. Kravet på begriplighet och precision innebär bl.a. att s.k. generalklausuler inte accepteras i straffrätten, se NJA 2012 s. 105.

Vapenlagens 1 kap. 3 § e måste anses brista i precision och begriplighet och är närmast en generalklausul i syfte att täcka många saker utan att närmare ange vilka. Se även NJA 2016 s. 680 p. 13 angående legalitetsprincipen, särskilt angående det s.k. obestämdhetsförbudet, som innebär att ett straffbud måste vara i rimlig grad bestämt till sin utformning. Straffbestämmelser måste vara begripliga och i tillräcklig grad tydliga.

Han har inte kunnat förutse de rättsliga följderna av sitt handlande. Han har heller inte haft någon möjlighet att ta reda på huruvida de aktuella sprayburkarna varit tillståndspliktiga eller inte. Detta eftersom ämnet capsaicin inte är förbjudet i Sverige, vare sig som sådant eller i någon särskilt angiven koncentration.

Grunderna för min inställning

Vapenlagen

Med skjutvapen förstås enligt 1 kap. 2 § vapenlagen (1996:67) vapen med vilka kulor, hagel, harpuner eller andra projektiler kan skjutas ut med hjälp av krutladdningar, kolsyreladdningar, komprimerad luft eller andra liknande utskjutningsmedel.

Enligt 1 kap. 3 § första stycket e. vapenlagen gäller vad som sägs om skjutvapen också tårgasanordningar och andra till verkan och ändamål jämförliga anordningar.

Med anordningar som till verkan och ändamål är jämförliga med tårgasanordningar avses anordningar med spray som innehåller andra tårretande ämnen, exempelvis pepparspray med den aktiva substansen capsaicin. Hit hör också ämnen med morfinliknande effekter och som ger en tillfällig bedövning eller förlamning. Sådana sprayer som inte innehåller irritationsframkallande ämnen, t.ex. livsmedelsfärg, omfattas inte av bestämmelsen. (Se prop. 1995/96:52 s. 67 f.)

Enligt 2 kap. 1 § vapenlagen krävs tillstånd för innehav av skjutvapen.

Av 9 kap. 1 § första stycket vapenlagen följer att den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet döms för *vapenbrott* till fängelse i högst tre år.

Om gärningen har begåtts av oaktsamhet eller om brottet är ringa, döms, enligt andra stycket samma paragraf till böter eller fängelse i högst sex månader.

Legalitetsprincipen

Den straffrättsliga legalitetsprincipen kommer till uttryck bl.a. i 2 kap. 10 § första stycket regeringsformen och 1 kap. 1 § brottsbalken och har utvecklats vidare i rättspraxis. Legalitetsprincipens huvudsakliga funktion kan sägas vara att göra det förutsebart om straff kan följa på ett visst handlande men även att möjliggöra en kontroll av den straffrättsliga maktutövningen. En given utgångspunkt är då att den enskilde ska ha rimliga möjligheter att själv skaffa sig kännedom om vilka regler som gäller. Att det då kan erfordras efterforskningar och överväganden om vad som gäller innebär inte att det krav

på tydlighet och precision som ställs ska anses eftersatt. (Se "Laserpekaren III" NJA 2019 s. 577 p. 10 och däri hänvisade rättsfall).

Kravet på begriplighet och precision innebär bl.a. att s.k. generalklausuler inte accepteras i straffrätten. Däremot har s.k. blankettstraffbud – straffbestämmelser som fylls ut genom hänvisningar till regler i andra författningar – ansetts principiellt godtagbara (se NJA 2012 s. 105).

Legalitetsprincipen innebär även ett förbud mot analogisk tillämpning av straffbestämmelser. Detta förbud avses framgå av 1 kap. 1 § brottsbalken enligt vilken ”brott är en gärning som är beskriven i denna balk eller i annan lag eller författning och för vilken straff som sägs nedan är föreskrivet”. Varken enligt denna bestämmelse eller enligt legalitetsprincipen i övrigt finns något hinder mot att ett straffbud tolkas enligt vedertagna grundsatser, så att dess rätta mening utröns. En sådan tolkning måste dock ske med försiktighet, och en tolkning som har vunnit hävd i rättspraxis bör inte frångås utan tungt vägande skäl (se NJA 1994 s. 480 och NJA 2012 s. 105).

Min bedömning

Hovrätten har i sin dom anfört bl.a. följande (s. 5).

Tingsrätten har i sin dom redogjort för relevanta bestämmelser. Av förarbetena till bestämmelsen i 1 kap. 3 § e vapenlagen framgår att pepparspray där den aktiva substansen är capsaicin är en anordning som till verkan och ändamål är jämförlig med tårgasanordning (se prop. 1995/96:52 s. 67 f). Genom utredningen står det klart att de burkar som CS innehaft innehöll det tårretande ämnet capsaicin och de omfattas därmed av vapenlagens bestämmelser om tillståndsplikt. Enligt hovrättens mening saknar halten aktiv substans av det tårretande ämnet betydelse i denna bedömning. CS har inte haft tillstånd att inneha aktuella sprayer.

CS har invänt att han köpt sprayerna i en vanlig butik och att hans agerande inte har varit oaktsamt. Han har även anfört att det suttit andra etiketter på burkarna än de som framgår av fotografierna. Hovrätten konstaterar att burkarna har fotograferats i samband med beslaget och utifrån fotografierna saknas det synliga spår av att det skulle ha suttit andra etiketter på burkarna. Magnus Larsson har inte heller sett tecken på att andra etiketter skulle ha suttit på burkarna eller att etiketterna manipulerats. Enligt hovrättens mening saknas det anledning att ifrågasätta att burkarna hade de etiketter som framgår av fotografierna när CS innehade burkarna.

Som tingsrätten angett framgår det av etiketterna att det är pepparspray och på burkarna står det också angivet ”Oleoresin Capsicum” (OC). Som försvaret framhållit finns det s.k. försvarssprayer på marknaden som inte omfattas av tillståndsplikt. Dessa innehåller emellertid andra substanser än de pepparsprayer som CS innehade. Det har varit tydligt för CS vad burkarna innehållit och det har ålegat honom att ta reda på om dessa omfattas av vapenlagens bestämmelser, vilket är information som har varit möjlig att ta del av (jfr rättsfallet NJA 2017 s. 157). Det kan i detta sammanhang också särskilt noteras att CS framstår som både

intresserad och kunnig inom vapen. CS ska därför dömas för vapenbrott på den grund som åklagaren gjort gällande i hovrätten. Brottet är att bedöma som ringa.

Jag instämmer i hovrättens bedömning i denna del och vill för egen del tillägga följande.

Det är ostridigt att CS på tid och plats som anges i åtalet innehaft två burkar tillståndspliktig pepparspray utan att ha rätt till det. Han har enligt domstolarna begått gärningen av oaktsamhet.

När det gäller invändningen om att själva bestämmelsen (1 kap. 3 § e vapenlagen) brister i precision och begriplighet varför det skulle strida mot legalitetsprincipen att fälla honom till ansvar vill jag anföra följande.

Enligt de ovan angivna bestämmelserna i vapenlagen är innehav utan tillstånd av "tårgasanordningar och andra till verkan och ändamål jämförliga anordningar" straffbelagt.

I förarbetena uttalas bl.a. följande (prop. 1995/96:52 s. 70).

Sådana sprayer avsedda för självförsvar som innehåller tårgas eller andra tårretande ämnen skall omfattas av vapenlagens regler för skjutvapen och vara tillståndspliktiga. Detsamma skall gälla sprayer som innehåller ämnen med morfinliknande effekter och som ger en temporär bedövning eller förlamning. Sådana sprayer som innehåller ämnen som inte är irritationsframkallande, t.ex. livsmedelsfärg, skall däremot inte omfattas av vapenlagen.

(...)

För att klargöra vapenlagens omfattning när det gäller olika skyddssprayer och för att undanröja eventuella tveksamheter i legalitetshänseende föreslår vi en justering av uppräkningsdelen i 1 § andra stycket vapenlagen (1 kap 3 § förslaget till ny vapenlag). Sålunda bör efter "tårgasanordningar" läggas till "och andra till verkan och ändamål jämförliga anordningar". Därigenom bör lagtexten komma att stå i överensstämmelse med vad som ovan sagts om vapenlagens omfattning vad gäller sprayer avsedda för självförsvar.

Jag kan inte se att själva lagtextens utformning brister vare sig i precision eller i begriplighet innebärande att en tillämpning av bestämmelsen skulle strida mot legalitetsprincipen. Det torde stå klart för var och en vad användning av tårgas mot en människa har för verkan. Att en självförsvarspray som innehåller tårretande ämnen kan jämföras med en anordning med tårgas och således omfattas av bestämmelsen borde således inte vara svårt för var och en straffmyndig person att inse. För CS, med det vapenintresse han av hovrätten konstaterats ha, borde det dessutom framstå som än mer tydligt. Jag vill här också framhålla att lagrådet i yttrande över det ovan redovisade

lagstiftningsärendet lämnade regeringens förslag till lagtext i denna del utan erinran (se a. prop. bilaga 5).

När det gäller CSs invändning om att det varit omöjligt för honom att i förväg ta reda på om de sprayburkar han innehaft omfattas av den aktuella bestämmelsen vill jag anföra följande.

Som framgår av de ovan angivna lagrummet är det anordningen som sådan som jämförelse med skjutvapen. Vad som är kriminaliserat är således ett olovligt innehav av en sådan anordning. I hovrättspraxis har detta ansetts innebära att det för straffansvar saknar betydelse om anordningen är tom på innehåll (se t.ex. Svea hovrätts dom den 2 april 2012 i mål B 7555-11). Detta är dock inte fallet här då det av utredningen framgår burkarna ifråga innehöll det tårretandet ämnet capsaicin.

Av utredningen framgår också att båda burkarna var märkta på ett sådant sätt att det varit lätt att förstå att det är fråga om självförvarsspray innehållande tårretande ämnen. Att så varit fallet har som sagt också visat sig genom den analys av innehållet som NFC låtit göra. När, som i det här fallet, det redan av etiketten på själva sprayburken kan utläsas vad den innehåller och vad den är avsedd för måste det kunna presumeras att innehavaren insett risken för att burkens innehåll överensstämmer med märkningen. Här kan en jämförelse göras med otillåtet innehav av narkotikaklassade tabletter. Om det redan av själva förpackningen framgår vad tabletterna innehåller skulle knappast en invändning från den tilltalade om att han eller hon saknat möjlighet att på egen hand analysera eller på annat sätt säkerställa vilket ämne tabletterna innehåller leda till en frikännande dom.

Sammanfattningsvis är det min uppfattning att CS ska dömas för ringa vapenbrott bestående i olovligt innehav av två burkar pepparspray.

Petra Lundh

My Hedström

Kopia till
Utvecklingscentrum